

Kohtuasi C-638/20**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

25. november 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Överklagandenämnden för studiestöd (Rootsi)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

14. oktoober 2020

Kaebaja:

MCM

ÖVERKLAGANDENÄMNDEN FÖR STUDIESTÖD (õppetoetuste
vaidlustuskomisjon, Rootsi)

[...]

VAIDLUSALUNE OTSUS

Centrala studiestödsnämnden (Rootsi õppetoetuste amet; edaspidi „CSN“) 8. aprilli 2020. aasta otsus [...]

ASJAS, MILLE ESE ON

Rahaline õppetoetus õpinguteks välismaal; nüüd eelotsuse taotlemine Euroopa Liidu Kohtult

Överklagandenämnden (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi) on teinud järgmise

OTSUSE

Käesolevas asjas taotletakse ELTL artikli 267 alusel eelotsust.

Överklagandenämnden (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi) peatab menetluse kuni Euroopa Liidu Kohus on andnud vastuse.

[lk 3] EELOTSUSETAOTLUS

Juhtumi faktilised asjaolud

- 1 MCM on nagu tema isagi Rootsi kodanik ja on elanud sünnist saati Hispaanias. Märtsis 2020 esitas MCM CSNile (mis on Rootsis õppetoetuste andmise eest vastutav asutus) taotluse seoses ülikooliõpingutega Hispaanias, mis olid alanud jaanuaris 2020. MCM märkis taotluses muu hulgas, et tema isa on elanud ja töötanud Rootsis alates 2011. aastast, enne seda aga tegutsenud ligikaudu 20 aastat võõrtöötajana Hispaanias.
- 2 CSN jättis MCMi taotluse rahuldamata põhjendusel, et ta ei vasta õppetoetuse seaduse (studiestödslagen (1999:1395); edaspidi „õppetoetuse seadus“) 3. peatüki § 23 esimeses lõigus sätestatud Rootsis elamise nõudele ja et talle ei võimalda anda rahalist toetust ükski erand, mis on ette nähtud CSNi õppetoetuse andmise eeskirjade ja üldsuuniste (Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1); edaspidi „õppetoetuse andmise eeskirjad ja üldsuunistised“) 12. peatüki §-des 6–6b.
- 3 CSN põhjendas seda otsust ka sellega, et liidu õigusest ei tulene ühtegi alust elukohanõudest erandi tegemiseks. Nimetatud asutus asus seisukohale, et MCM ei vasta alternatiivsele nõudele, mille kohaselt isik peab olema integreerunud [Rootsi] ühiskonda ja mille see asutus on kehtestanud nende suhtes, kes elukohanõudele ei vasta ning taotleavad õppetoetust teises Euroopa Liidu riigis õppimiseks.
- 4 Peale selle märkis CSN, et MCMile ei tulene õppetoetuse saamise õigust sellest, et tema isa on varem kasutanud töötajana õigust liikumisvabadusele Hispaaniasse elama asudes. Selles aspektis oli nimetatud asutus seisukohal, et tema isa ei saa enam pidada võõrtöötajaks, sest alates 2011. aastast on ta elanud ja töötanud Rootsis.
- 5 MCM esitas selle otsuse peale kaebuse. Oma kaebuses viitas MCM põhimõtteliselt asjaoludele, mis tema sõnul toetavad tema argumenti, et teda tuleb pidada Rootsi ühiskonda integreerunud isikuks ja et tema isa tuleb jätkuvalt pidada Hispaaniaga seotuks.
- 6 Oma seisukohtades kaebuse kohta, mis esitati Överklagandenämndenile (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi), mis on õppetoetuse seaduse 6. peatüki § 11 esimese lõigu kohaselt kaebusi lahendav organ, jäi CSN oma varasema hinnangu juurde. [lk 4] Samal ajal märkis CSN, et MCMile välismaal õppimiseks õppetoetuse andmisest keeldumist võib pidada takistuseks tema isa liikumisvabaduse suhtes, sest niisugusest tagajärjest teadmine oleks võinud heidutada tema isa üldse Hispaaniasse elama asumast.
- 7 CSNi sõnul aga ei ole selge, kas kõnealune olukord kuulub liidu õiguse reguleerimisalasse, sest sellest, kui tema isa kasutas õigust liikumisvabadusele, oli möödunud niivõrd kaua aega. Selles kontekstis küsis CSN samuti, kas

võõrtöötaja, kes pöördub tagasi oma päritoluriiki, võib selle riigi suhtes tähtajatult tugineda tagatistele, mida kohaldatakse võõrtöötajate ja nende pereliikmete suhtes vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrusele (EL) nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires [(ELT 2011, L 141, lk 1)].

Õiguslik raamistik ja vajadus eelotsuse järele

- 8 Rootsri riigi õppetoetust võidakse anda muu hulgas Rootsi kodanikele ja teatavatele välisriigi kodanikele¹ keskharidusjärgseteks õpinguteks välismaal. Aastal 2019 maksti keskharidusjärgseteks õpinguteks välja ligikaudu 26,5 miljardit Rootsi krooni (ligikaudu 2,6 miljardit eurot) õppetoetust. Sellest summast ligikaudu 2,4 miljardit Rootsi krooni (ligikaudu 235 miljonit eurot) anti õpinguteks välismaal.² Õppetoetus koosneb osalt abirahast (üliõpilase abiraha) ja osalt laenust (õppelaen) ning selle suurus on täisajaga õpingute korral 10 860 Rootsi krooni (ligikaudu 1050 eurot) kuus. Peale selle saavad õppurid taotleda õppelaene teatavate tavaliselt seoses välismaal õppimisega tekkivate lisakulude tarvis. See puudutab peamiselt õppemaksu, reisimise ja kindlustuse kulusid. Lastega õppuritel on peale selle õigus saada suuremat abiraha, mille summa oleneb laste arvust.
- 9 Rootsis ei olene õppetoetuse saamise õigus ega summa vanemate sissetulekust ega muudest sotsiaalsetest teguritest. Siiski saab täielikult või osaliselt keelduda õppetoetuse andmisest õppuritele, kelle enda sissetulek ületab teatava ülempiiri. Õppetoetust saab üldiselt anda kokku 240 nädala pikkuseks õppeajaks, mis võrdub ligikaudu 12 semestriga. Õigus saada [lk 5] õppetoetust väheneb järk-järgult vanusega ja lakkab olemast kohaldatav alates sellest, kui isik saab 56aastaseks. Õppelaenu tuleb tagasi maksta kuni 25 aasta jooksul ning peavad olema täielikult tagasi makstud hiljemalt sellel kalendriaastal, mil isik saab 60aastaseks.
- 10 Õppetoetust õpinguteks välismaal võidakse anda õppetoetuse seaduse 3. peatüki § 23 esimese lõigu alusel, kui õppur on eelnenud viie aasta jooksul vähemalt kaks aastat pidevalt Rootsis elanud.
- 11 Kui õppur elukohanõudele ei vasta, saab õppetoetust anda ka mõjuvatel põhjustel vastavalt õppetoetuse andmise eeskirjade ja üldsuuniste 12. peatüki §-le 6b.
- 12 Määruse [nr] 492/2011 artikli 7 lõiget 2 arvesse võttes ei kohaldata õppetoetuse seaduse 3. peatüki § 23 esimeses lõigus sätestatud elukohanõuet Rootsis isikutele, keda CSN peab võõrtöötajateks või nende pereliikmeteks. Välja arvatud juhul, kui

¹ Sealhulgas isikutele, kellele tuleneb liidu õigusnormidest õigus ja kellele tuleb õppetoetuse seaduse 1. peatüki §-de 4–7 kohaselt anda sama staatus nagu Rootsi kodanikele.

² Arvutatud vastavalt vahetuskurssidele 11. novembri 2020. aasta seisuga.

pereliige on laps, nõuab CSN õppetoetuse andmiseks selle asemel seost Rootsi ühiskonnaga.³

- 13 Samuti ei kohaldata elukohanõuet isikutele – nende seas Rootsi kodanikele –, kes sellele nõudele ei vasta ja kes taotlevad õppetoetust õpinguteks välismaal Euroopa Liidu piires. Põhjus on selles, et Euroopa Liidu Kohus on asunud seisukohale, et samalaadsed elukohanõuded on vastuolus liidu kodanike õigusega vabale liikumisele, mis on sätestatud [ELTL] artiklites 20 ja 21 (vt selle kohta Euroopa Kohtu 24. oktoobri 2013. aasta otsus Meneses, C-220/12, EU:C:2013:683, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 14 Viimati nimetatud olukorras nõuab CSN õppetoetuse andmiseks selle asemel seost Rootsi ühiskonnaga vastavalt kriteeriumidele, mis on ette nähtud Euroopa Kohtu 18. juuli 2013. aasta otsuses Prinz ja Seeberger, C-523/11 ja C-587/11, EU:C:2013:524, punkt 38. **[lk 6]**

Eelotsuse taotlemine Euroopa Kohtult

- 15 Nagu eespool märgitud, on CSN otsustanud, et MCMile ei tulene õigust õppetoetusele tema isa varasemast tegevusest võõrtöötajana Hispaanias. Samuti nähtub eespool viidatud kohtuotsusest Prinz ja Seeberger, et olenemata ELTL artiklites 20 ja 21 sätestatud liidu kodanike õigustest vabale liikumisele saab liikmesriik eelarvega seotud põhjustel kehtestada nõude, et kodanik, kes taotleb õppetoetust õpinguteks teises liidu liikmesriigis, peab tõendama, et tal on selle liikmesriigiga seos (vt eriti selle kohtuotsuse punkt 36).
- 16 Käesolevas asjas tekib küsimus, kas niisuguse seose nõuet võib kohaldada võõrtöötaja lapsele, kes elab Euroopa Liidus, kui võõrtöötaja ise on oma päritoluriiki naasnud.
- 17 Överklagandenämnden (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi) sõnul võib niisugune nõue olla vastuolus määruse [nr] 492/2011 artikli 7 lõikega 2. Samuti võib seose nõude kohaldamine – võttes arvesse Rootsi vastutulelikku õppetoetuste süsteemi – heidutada praegusi või tulevasi vanemaid kasutamast [ELTL] artiklis 45 ette nähtud liikumisvabadust võõrtöötajatenä.
- 18 Viimati nimetatud küsimusega seoses on Överklagandenämnden (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi) seisukohal, et ELTL artiklis 45 töötajatele ette nähtud liikumisvabaduse piiramine nõudega, et õppetoetuse saamiseks on vaja seost ühiskonnaga, peab olema ELTL artikli 45 lõike 3 alusel süstemaatiliselt põhjendatav viitega samadele eelarvega seotud kaalutlustele, mida on Euroopa Liidu Kohtu praktikas aktsepteeritud seoses samalaadsete nõuetega, mis puudutavad ELTL artikleid 20 ja 21.

³ CSNi sisejuhend, viited 2013-113-9290 ja 2014-112-8426.

- 19 Överklagandenämnden (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi) märgib siiski, et kohtupraktikas ei leidu niisugusele järeldusele konkreetset toetust. Seetõttu on mõneti ebaselge, kas liidu kodanike liikumisvabaduse piirangute põhjenduste ulatus on vaidlusaluses kontekstis sama mis töötajate liikumisvabaduse piirangutel.
- 20 Määrusega [nr] 492/2011 seoses tekib CSNi hinnangust küsimus, milline on sellest määrusest tuleneva kaitse ajaline kohaldamisala tagasipöördunud võõrtöötajate suhtes, kelle tegevus ei ole piiriülene. Küsimus on selles, kas sedalaadi töötajat saab pidada selle määrusega ette nähtud eritagatiste kohaldamisalasse kuuluvaks ka siis, [lk 7] kui tema päritoluriiki naasmisest on möödunud palju aega, nagu käesoleval juhul.
- 21 Samuti ei ole sel juhul selge, kas võõrtöötaja niisugune kaitstus päritoluriigis tähendab seda, et töötaja lapsel, kes ei ole päritoluriiki tagasi pöördunud, on *parem õigus* saada õppetoetust võrreldes sellega, mis muidu kehtib päritoluriigi kodanikele, kes ei vasta elukohanõudele, või kas päritoluriik saab kehtestada proportsionaalse nõude, et ka sellel lapsel oleks päritoluriigiga seos.
- 22 Teisisõnu tekib küsimus, kas seda last tuleb välismaal õppimiseks antavale õppetoetusele kvalifitseerumise küsimuses pidada määruse [nr] 492/2011 artikli 7 lõike 2 alusel päritoluriigi kodanikuks, kes vastab elukohanõudele, või niisuguseks kodanikuks, kes elukohanõudele ei vasta ja peab välismaal õppimiseks õppetoetuse saamiseks seetõttu tõendama, et ta on päritoluriigiga piisavalt seotud.
- 23 Överklagandenämnden (õppetoetuste vaidlustuskomisjon, Rootsi), mis on riikliku haldusasutuse juures tegutsev spetsiaalne otsuseid tegev organ ja vastab riigisisese kohtupraktika⁴ kohaselt ka nõuetele, millele vastavat vaidlusi lahendavat organit saab pidada kohtuks Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses ja mis on õppetoetuse andmisega seotud küsimustes viimase astme kohus, on seisukohal, et nendel kaalutlustel on vaja taotleda ELTL artikli 267 lõike 3 alusel eelotsust Euroopa Liidu Kohtult.

Küsimus

- 24 Kas liikmesriik (edaspidi „päritoluriik“) võib – olenemata ELTL artiklist 45 ja määruse [nr] 492/2011 artikli 7 lõikest 2 ning võttes arvesse päritoluriigi eelarvega seotud huve – kehtestada nõude, et tagasipöördunud võõrtöötaja lapsel peab selleks, et ta saaks õppetoetust õpinguteks teises liidu liikmesriigis, kus tema vanem varem töötas (edaspidi „vastuvõttev riik“), olema seos päritoluriigiga, kui
- 1) selle lapse vanem on pärast vastuvõtvast riigist tagasipöördumist elanud päritoluriigis vähemalt kaheksa aastat, [lk 8]

⁴ Högsta förvaltningsdomstoleni (Rootsi kõrgeim halduskohus) 17. märtsi 2015. aasta otsus kohtuasjas nr 4160-14 (HFD 2015 ref. 6).

- 2) laps ei tulnud koos oma vanemaga päritoluriiki, vaid on olnud vastuvõtvast riigis sünnist saati ja sinna jäänud, ning
- 3) päritoluriik kehtestab samasuguse seose nõude ka teiste päritoluriigi kodanike suhtes, kes ei vasta elukohanõudele ja kes taotlevad õppetoetust õpinguteks teises Euroopa Liidu riigis?

TÖÖDOKUMENT